

Секція 6 Міжнародні фінанси

УДК 339.972

ЛОНДОН, НЬЮ-ЙОРК, СІНГАПУР, ФРАНКФУРТ, ПАРИЖ, ГОНКОНГ, УКРАЇНА – ГЕНЕЗА МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ: ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Посохов І.М.,

**доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки бізнесу та міжнародних економічних відносин,
Навчально-науковий Інститут економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу
Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»**

У сучасних мінливих умовах розвитку України основними факторами економічного стимулювання зростання економіки є наявність розвинуеного ринку капіталу та доступних фінансових ресурсів, що дозволяє підтримувати конкурентоспроможність вітчизняних промислових підприємств на світових ринках в умовах глобалізації.

Виявлення новітніх тенденцій розвитку фінансових центрів світу дозволить наблизитися до розуміння природи сучасних фінансових криз. Отже, актуальність теми зумовлена необхідністю переосмислення наслідків глобалізації фінансових ринків і сучасного розвитку світових фінансових центрів, що визначило актуальність вибраного нами дослідження.

В умовах сучасного світового господарства та глобалізації економіки зростає доступність фінансових ресурсів, актуальність залучення інвестицій та дослідження закордонного досвіду формування, діяльності та розвитку провідних фінансових центрів та врахування їх досвіду для підвищення ефективності фінансування вітчизняних компаній та перетворення України у міжнародний фінансовий центр.

Світові фінансові центри на сьогоднішній день є головним елементом світового господарства, які контролюють міжнародні кредитні, валютні та інші фінансові операції, торгівлю золотом, цінними паперами тощо.

Фінансовий центр – це глобальне місто, в якому багато банків міжнародного значення, великих фірм, та є фондова біржа. Міжнародний фінансовий центр – це нечітко визначений термін, що використовується на позначення важливого учасника міжнародного фінансового ринку. Міжнародний фінансовий центр зазвичай має хоча б одну велику фондову біржу [4].

Згідно Дослідження консалтингової компанії Y/Zen і Китайського інституту розвитку, міста – світові фінансові центри, що потрапили до першої двадцятки (2020 рік): Нью-Йорк, Лондон, Шанхай, Токіо, Гонконг, Сінгапур, Пекін, Сан-Франциско,

Шеньчжень, Цюрих, Лос-Анджелес, Люксембург, Единбург, Женева, Бостон, Франкфурт, Дубай, Париж, Вашингтон, Чикаго [12].

У 2020 році тільки 10 із 50 лідерів продемонстрували помітне зростання й позитивну динаміку. Позиції інших мегаполісів дещо знизилися. До суттєвих коливань у результатах призвело кілька факторів, з-поміж яких: політична нестабільність; невизначеність щодо торгівлі; вплив пандемії коронавірусу на економіку [12].

Згідно з дослідженням агентства Reuters (початок 2022 р.), Лондон залишається головним світовим фінансовим центром світу. Але він поступається Нью-Йорку та Сінгапуру у доступі до талантів, тоді як Париж посилює конкуренцію з боку Європейського Союзу.

У дослідженні корпорації City of London було обрано сім центрів, що фігурують в інших дослідженнях фінансових центрів. “Політики Великої Британії мають гарантувати, що її бізнес, як і раніше, користуватиметься широким доступом до найкращих фахівців з усього світу. Вихід із ЄС, припинення свободи пересування та запровадження нової імміграційної системи завдали шкоди сприйняттю Великої Британії як привабливого ділового середовища для міжнародних талантів останніми роками” [12].

Нью-Йорк лише трохи відстає і скорочує розрив, за ним йдуть Сінгапур, Франкфурт, Париж, Гонконг і Токіо. Він залишається найбільшим фінансовим центром, у той час, як Лондон відстає від Сінгапуру зі стійкої бізнес-інфраструктури, доступу до талантів і навичок, а також сприятливого нормативно-правового середовища.

Рейтинг семи міжнародних фінансових центрів (початок 2022 р.) наведено на рис. 1.

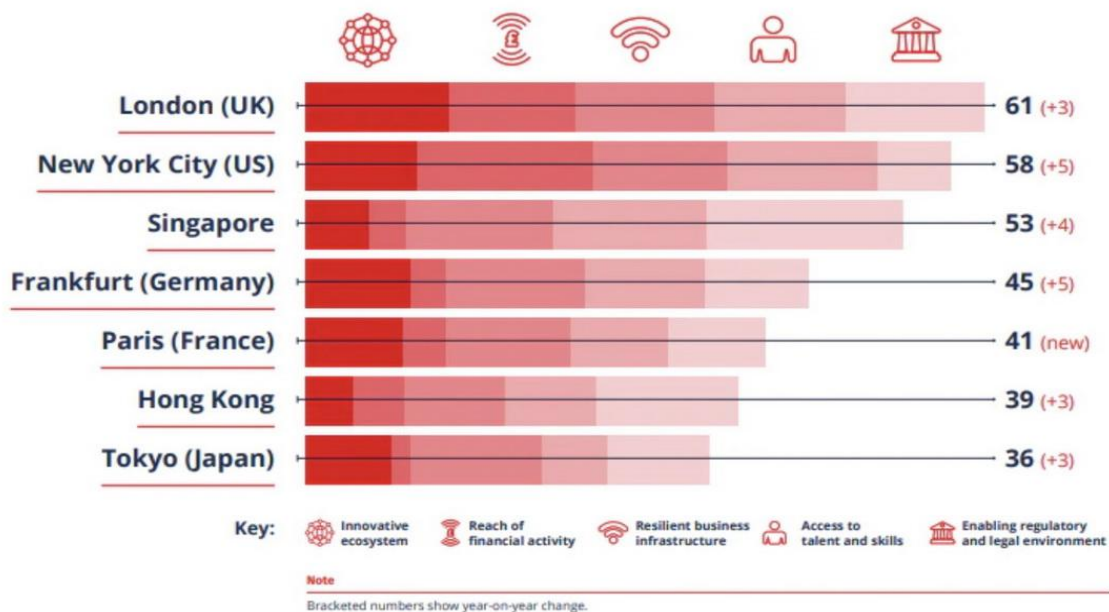

Рис. 1. Рейтинг семи міжнародних фінансових центрів (початок 2022 р.)

Загальний податок для британських компаній, які надають фінансові послуги, зокрема для банків, також відносно високий. Також Міністерство фінансів Великої Британії запропонувало, щоб Банк Англії мав офіційний обов’язок “сприяти” конкурентоспроможності Лондона.

Загальна вартість стартапів у галузі кліматичних технологій у столиці Великої Британії за даними Investory News майже потроїлася за рік і досягла \$28 млрд. [13].

Іноді вважають, що Сінгапур та Гонконг – це країни-близнюки. Їхні шляхи до становлення процвітаючими фінансовими центрами виявилися протилежними.

Гонконг прийняв пропозицію країн Європи прийняти вже сформовану і випробувану модель економічного успіху, що заснована на демократичних інститутах. Сінгапур же

навпаки – звільнився від колоніального ярма та обрав свій унікальний шлях. Найважливішим елементом розвитку для створення успішної економіки, і елементом зниження соціальної напруги є мовне питання [1].

Особливості формування світових фінансових центрів Азійсько-Тихоокеанського регіону наведено на рис. 2.

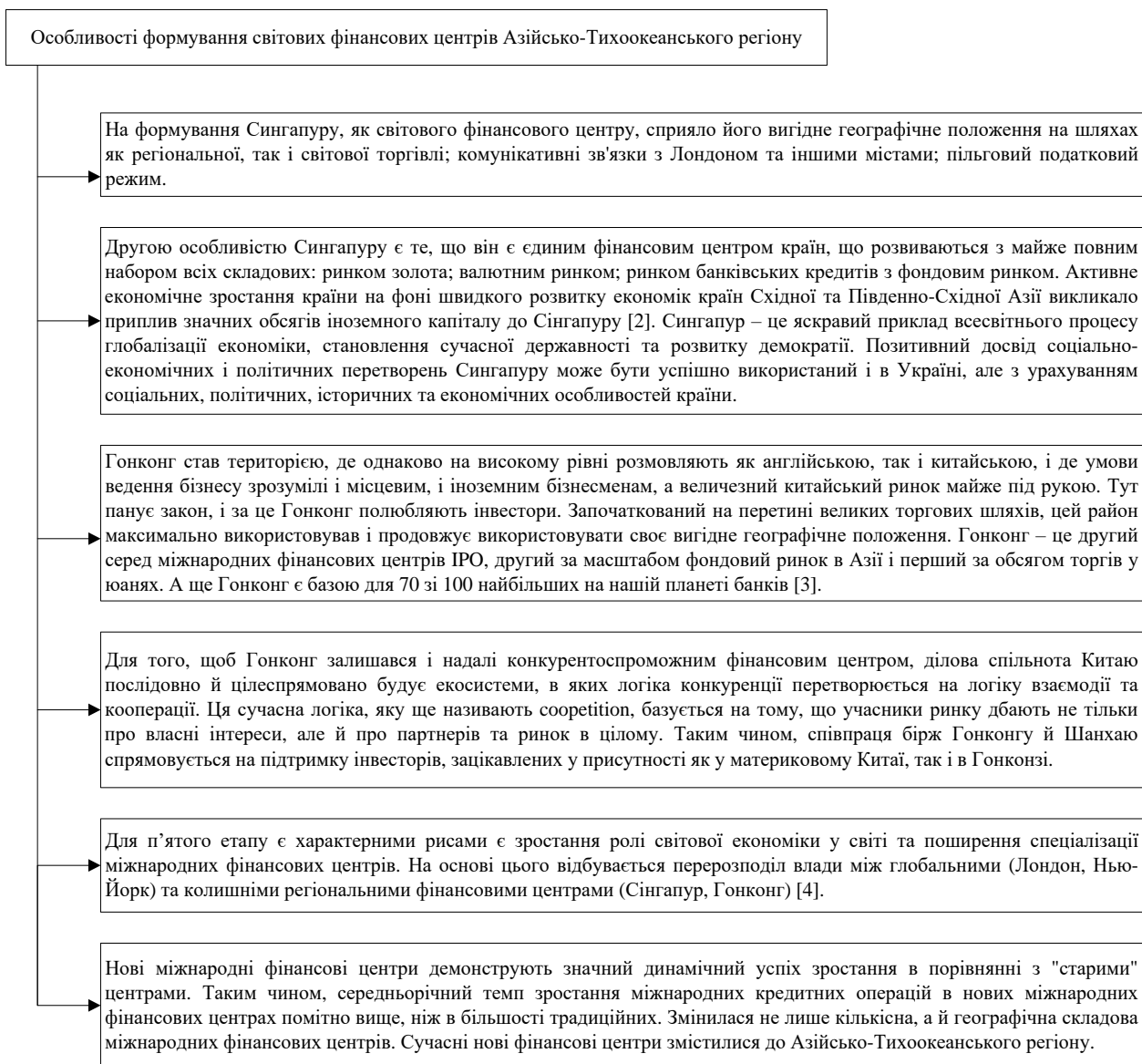

Рис. 2. Особливості формування світових фінансових центрів Азійсько-Тихоокеанського регіону [2, 3, 4]

У Сингапурі закріплено на законодавчому рівні 4 офіційних мови: англійська мова та 3 мови етнічних груп. Наявність трудових ресурсів, що вільно володіють англійською мовою, стало аргументом для відкриття у Сингапурі виробництв та представництв транснаціональних корпорацій. Завдяки цьому інноваційному рішенням, з 90-х років Сингапур займає провідні місця у світових рейтингах ведення бізнесу. Як і в будь-якій країні, що змінює свій устрій, проблем із вивченням нової іноземної мови було достатньо, проте у наш час майже всі сингапурці вільно володіють англійською мовою, що дозволило країні інтегруватися до світового господарства та забезпечило конкурентоспроможність на світових ринках [1].

Особливості формування світових фінансових центрів Азійсько-Тихоокеанського регіону наведено на рис. 2.

Вітчизняна фінансова система є нестабільною, тому перетворення країни на світовий фінансовий центр – це надто складне завдання. Для цього як мінімум необхідно мати високий рівень освіти громадян, високий рівень медичного добробуту та прозорість і чесність усіх фінансових операцій, що будуть здійснюватися в країні [6].

Для поступового перетворення України на світовий фінансовий центр необхідно враховувати економічну та політичну ситуацію України. Але розглянемо кожен пункт детально.

По-перше, рівень освіти в Україні в останні роки знижується, це переважно пов'язано зі складною епідеміологічною ситуацією у світі, тому заклади вищої освіти та школи були вимушені перейти на дистанційний режим роботи, внаслідок чого частина знань не засвоюється, а це впливає на майбутню кваліфікацію і практичні навички кадрів. Це формує загальний освітній рівень країни. Вважаємо, що реформа системи освіти потребує значної перепідготовки фахівців, безкоштовні державні тренінг-програми, забезпечення необхідною літературою. Таким чином, держава регулюватиме процеси навчання, поступово вдосконалюючи ефективність рівня освіти.

Медицина, як чинник, також важлива при переході країни до статусу міжнародного фінансового центру.

Якщо держава і надалі буде підтримувати цей сектор, наша країна стане «безпечною» для інвесторів з точки зору їхнього благополуччя, бо вони зможуть проводити фінансові операції в країні, яка надасть їм медичну допомогу. Сектор охорони здоров'я привабливий і для іноземних інвесторів, що хочуть відкривати нові клініки, тому що наразі ЗВО випускають спеціалістів вірусологів, мікробіологів, біохіміків, біофізиків, знання яких затребувані як в Європі, так і в Україні, проте існує проблема трудової міграції медичних працівників, внаслідок невисокого рівня їх заробітної платні.

Третій і головний фактор, без якого освіта, медицина та фінансова сфера не розвиватимуться стрімкими темпами – це антикорупційні заходи. Корупція, як відомо, присутня майже в усіх сферах розвитку країни.

Існують корупційні покарання у вигляді притягнення до кримінальної відповідальності та/або вилучення майна на підставі постанови суду, санкцій, антимонопольного комітету, але всі ці заходи не завжди ефективні, внаслідок низького рівня доходів населення, високого рівня інфляції та жаги до збагачення окремих очільників певних інстанцій. Поки не зміниться людське мислення, що державна посада не дає права на корупційні дії, корупція процвітатиме і надалі. Фінансово-економічна галузь України також має розвиватися більш стрімкими темпами, щоб у майбутньому країна змогла досягти статусу «Міжнародного фінансового центру». Слід розвивати фондовий ринок України. Це створить міжнародний іміджевий престиж, дасть стартову площадку широкому спектру інвесторів, як колись зробили Гонконг і Сінгапур [7, 8, 9, 10, 15-23].

Отже, вивчення створення міжнародного фінансового центру започатковується у виді абстрактного руху грошових коштів і згодом упорядковується в широкомасштабні просторові фінансові процеси. Досвід становлення кожної країни унікальний, що ґрунтується на математичних залежностях між капіталом і зовнішніми агрегатами, далі посилюється єдність світового господарства, його органічна цілісність, яка проходить у єдності з такими взаємопов'язаними явищами економічного життя суспільства, як становлення світової конкуренції та консолідація світового господарства, а також формування міжнародного фінансового центру.

Четвертим фактором може стати створення умов для залучення державних та приватних інвестицій у фінансовий сектор, вдосконалення законодавчої та податкової політики фінансового сектору тощо.

Український міжнародний фінансовий центр (УМФЦ) із внеском держави і техпідтримкою міжнародних фінансових установ може бути запущений восени 2023 року,

зазначається в Концепції розвитку фондового ринку України розробленою за участю Нацкомісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР).

Наша цільова модель: створення повністю інтегрованого фінансового холдингу для здійснення торгів і розрахунково-клірингової діяльності під егідою УМФЦ.

Згідно з ним, у складі УМФЦ буде універсальна біржа для обслуговування як товарних ринків (спотовий ринок електроенергії, газу та сільгосппродукції), так і ринків капіталу (облігації, акції, фінансові та товарні деривативи).

Другою основною складовою УМФЦ, зазначено в документі, є фінансово-інфраструктурний холдинг, акціонерами якого виступають держава, інституційні та приватні інвестори. За задумом авторів він включає в себе центральний контрагент, центральний депозитарій і торговий репозиторій.

Приблизна цільова структура власності - 49% у держави, 31% у стратегічних приватних інвесторів і 20% - у міжнародних фінансових організацій.

Важливою частиною проекту є створення арбітражного центру УМФЦ для зниження нинішніх ризиків української судової системи, а також консультативної ради і бюро зв'язків з інвесторами.

Для реалізації проекту УМФЦ і його практичного запуску восени 2023 року намічено, зокрема, до кінця цього року підписати меморандум з донорами, на початку наступного року прийняти законодавство про повноваження регулятора і Арбітражного центра, а до кінця наступного року - реформувати депозитарій і розрахунково-клірингову діяльність.

"Гучний старт 2024-2025рр - первинне публічне розміщення акцій (ІРО) Національного інвестиційного фонду, "Укрзалізниці", "Укрпошти", енергокомпаній, Національного аграрного фонду, інших підприємств".

Концепція розвитку фондового ринку в Україні була представлена 22 жовтня на нараді з обговорення питання про створення інфраструктури для розвитку фондового ринку в Україні. Участь у ньому взяли прем'єр, глава Нацкомісії з цінних паперів та фондового ринку України Тимур Хромаєв, директор офісу економічного зростання USAID Фархад Гаусса, старший банкір ЄБРР Ірина Кравченко та представники уряду.

Нині держава контролює Національний депозитарій України і Розрахунковий центр (РЦ). Частка Нацбанку України в РЦ становить 77,7897%, а в НДУ - 25% акцій. Крупними акціонерами Нацдепозитарію є держава в особі НКЦПФР - 25%, пенсійний фонд НБУ - 10,9399%, державні Ощадбанк і Укрексімбанк - відповідно 25% "мінус" 1 акція і 9,9903%. [14].

Висновки. Проведено аналіз особливостей формування світових фінансових центрів Азійсько-Тихоокеанського регіону. Проведене дослідження продемонструвало, що досвід Сінгапуру та Гонконгу свідчить, як залучаючи кращих спеціалістів можна перетворитись на процвітаючу країну, міжнародний фінансовий центр. Україна має великі можливості і ресурси для розвитку, в неї є потенціал стати одним з провідних фінансових центрів, але для цього потрібно перейняти досвід становлення існуючих міжнародних фінансових центрів, врахувати слабкі і сильні сторони, виробивши власну унікальну концепцію розвитку, готуючи кваліфікованих спеціалістів, даючи підтримку усім сферам діяльності країни для їх розвитку. Наведено пропозиції поступового перетворення України на світовий фінансовий центр.

Список використаних джерел

1. Lee Kuan Yew From *Third World to First: The Singapore Story, 1965 –2000*. Harper Collins Publishers, 2000. 752 p.
2. Луцишин З.О. *Світові фінансові центри у глобальній фінансовій архітектурі* [Електронний ресурс] URL: <http://www.bma.amsterdam.nl/adam/uk/intro/gesch1.html>

3. Чорний проти жовтого: класове протистояння та рух парасольок у Гонконзі / Пер. з англ. Н. Кошаков, М. Гетьманченко, І. Цюпа [Електронний ресурс]. URL: <https://commons.com.ua/uk/chornij-proti-zhovtogo-klasoveprotistoyannya-ta-ruh-parasolok-u-gonkonzi>
4. Кучеренко В.В. Роль фінансових центрів у посткризовій трансформації світової валютної системи. *Вісник Донецького національного університету. Економіка і право*. 2013. № 2. С. 313-316.
5. *Интерфакс Украина Украинский международный финцентр с участием государства может быть запущен осенью 2023 года* [Електронний ресурс] URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/702702.html>
6. Руденко Е., Мазилюк Н. *Киевская Уолл-стрит, или Как зарождался финансовый центр Украины* [Електронний ресурс] URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2020/07/31/7261284/>
7. Горбач І. Два шляхи з третього світу у першій: як схожі країни, Сінгапур та Гонконг, досягли успіху зовсім різними шляхами [Електронний ресурс] URL: [https://nv.ua/ukr/publications/dva-shljahi-z-tretogo-svitu-u-pershij-jak-shozhi-krajini-singapur-i-gonkong-dosjagli-uspihu-zovsim-riznimi-shljahami-189003.html](https://nv.ua/ukr/publications/dva-shljahi-z-tretogo-svitu-u-pershij-jak-shozhi-krajini-singapur-i-gonkong-dosjagli-uspihu-zovsim-riznimi-shljahami)
8. Posokhov I., Dyuzhev V., Zhadan Yu. *Risk management of industrial enterprises: theory and methodology : monograph*. Kharkiv : Publishing House I. Ivanchenka, 2020. 175 p.
9. *Сучасні тенденції міжнародних економічних відносин. Економічна інтеграція України у світове господарство : кол. монографія* / І. М. Посохов [та ін.] ; ред. І. М. Посохов [та ін.]. Харків : НТУ "ХП", 2016. 450 с.
10. Посохов І. М. *Теоретичні та практичні аспекти управління ризиками корпорацій: монографія*. Харків: ПВПП «Слово», 2014. 499 с.
11. Пахомова Т. Механізми управління кризами суспільного розвитку в системі державного управління. *Економіка і держава*. Київ, 2006. №8. С. 64-66.
12. Дослідження консалтингової компанії Y/Zen і Китайського інституту розвитку https://investment.24tv.ua/naybilshi-finansovi-tsentri-svitu-2020-novini-ukrayini-i-svitu_n1425324
13. <https://investory.news/london-stav-providnim-centrom-klimatichnix-tekhnologij-u-yevropi/>
14. <https://interfax.com.ua/news/economic/702710.html>
15. *Сучасні тенденції міжнародних економічних відносин. Економічна інтеграція України у світове господарство : кол. монографія* / І. М. Посохов [та ін.] ; ред. І. М. Посохов [та ін.] ; Харківський політехнічний ін-т, нац. техн. ун-т. – Харків : НТУ "ХП", 2016. – 450 с.
16. Посохов І. М. Підходи щодо забезпечення конкурентоспроможності України (на основі світового досвіду) / І. М. Посохов, О. В. Чепіжко // Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко-управлінські, правові та соціокультурні аспекти = Innovative development of information society: economic and managerial, legal and sociocultural aspects : зб. матеріалів 6-ї Міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих учених, 14 грудня 2017 р. – Чернігів : ЧНТУ, 2017. – С. 74-76.
17. *Міжнародні економічні відносини: бакалаврський курс : навч. посібник*. Ч. 1 / І. М. Посохов [та ін.] ; ред. кол.: І. М. Посохов [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : Іванченко І. С., 2018. – 606 с.
18. *Міжнародні економічні відносини: бакалаврський курс : навч. посібник*. Ч. 2, т. 1 / І. М. Посохов [та ін.] ; ред. кол.: І. М. Посохов [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : Іванченко І. С., 2019. – 762 с.
19. *Міжнародні економічні відносини: бакалаврський курс : навч. посібник*. Ч. 2, т. 2 / С. І. Архієреєв [та ін.] ; ред. кол.: І. М. Посохов [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : Іванченко І. С., 2020. – 702 с. – Представлено: с. 3-12; 700.
20. Посохов І. М. Зона вільної торгівлі України та ЄС: сучасні результати та перспективи розвитку / І. М. Посохов // Угода про асоціацію з ЄС як інструмент забезпечення стійкості економіки України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 листопада 2021 р. : у 2-х ч. Ч. 1 = Association agreement with the EU as a resilience tool for

Ukrainian economy : proc. of the intern. sci. and practical conf., November 25-26, 2021. : in 2 vol. Vol. 1. – Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2021. – С. 32-35.

21. Посохов І. М. Діджиталізація світового ринку праці [Електронний ресурс] / І. М. Посохов, О. В. Федоренко // Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути : матеріали 23-ї міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 10 грудня 2021 р. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2021. – С. 76-78. – URI: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/55554>.

22. Посохов І. М. Модель корпоративного управління України: становлення, особливості, основні напрямки подальшого розвитку / І. М. Посохов // *Вістник Нац. техн. ун-ту "ХПИ"* : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПИ", 2012. – № 25. – С. 175-183.

23. Посохов І. М. Вплив діджиталізації на систему міжнародних економічних відносин у XXI столітті / І. М. Посохов, Д. Д. Похвалітова // *Development of modern economic science in the context of digitalization : proc. of the Intern. sci. conf., December 3–4, 2021.* – Riga : Baltija Publishing, 2021. – P. 159-161.